

ALMANCA ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI DERSLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DENEYİMLERİ

VIEWS AND EXPERIENCES OF PROSPECTIVE GERMAN LANGUAGE TEACHERS ON PRACTICUM COURSES

Bengül ÇETİNTAŞ*, Ayten GENÇ**

ÖZET: 1998-1999 öğretim yılından itibaren Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştiren bölümlerinde uygulanan Fakülte-Okul İşbirliği çerçevesinde öğretmen adaylarının, bir dönem boyunca fakültede aldıkları seminerin yanı sıra okullarda ders gözlem ve anlatım esasına dayanan uygulama sürecini tamamlamaları öngörülmektedir. Bu çalışmada, Eğitim Fakültelerinin Almanca Öğretmenliği Bölümlerinde okuyan öğrencilerin uygulama okullarında edindikleri deneyimler ve yaşadıkları sorunlar saptanmıştır. İkili konuşma ve atölye çalışmaları yoluyla konuya ilişkin veriler toplanıp çok katılımlı bir oturumda değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarından hareketle okullarda uygulama sürecinin daha etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Almanca öğretmen adayları, öğretmenlik uygulaması dersi, mesleki deneyim.

ABSTRACT: Faculty-School Collaboration, put into effect in the 1998-1999 school year, has projected that prospective teachers are to complete a practicum work on observation and teaching followed by a seminar course taken at the faculty. This study focuses on the experiences and problems of prospective GL teachers at their practicum application schools. Data are collected through interviews and workshops and evaluated at a meeting with the participants. In this specific study, a number of suggestions are given to make the practicum application process more effective.

Keywords: GL Prospective teachers, practicum, professional development.

1. GİRİŞ

Eğitim Fakültelerinde 1998-1999 öğretim yılından bu yana öğretmen adayının kazanmış olduğu bilgi ve becerilerini bir okul ortamında deneyip geliştirebilmesi ve mesleğinin gerektirdiği özellikleri edinebilmesi için Öğretmenlik Uygulaması ve Semineri adlı bir ders yürütülmektedir. Bu dersin etkin bir şekilde yürütülebilmesi ve elverişli öğrenme ortamlarının oluşturulabilmesi için uygulama okul koordinatörü, uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elemanı ve öğretmen adayının görev ve sorumlulukları ile karşılıklı beklentilerin açıklandığı Fakülte Okul İşbirliği Kılavuzu yayımlanmıştır.

Bu kılavuza göre Öğretmenlik Uygulaması ve Semineri dersi tamamlandığında, öğretmen adaylarından öğretmenlik uygulaması sırasında kazanmış olduğu deneyimleri arkadaşları ve uygulama öğretim elemanı ile paylaşarak kendisini bu yönde geliştirmesi beklenmektedir.

Almanca Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüş ve Deneyimleri konulu bu çalışma, 2004-2005 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı son sınıf öğrencileriyle yürütülen Öğretmenlik Uygulaması ve Semineri dersi çerçevesinde sözü edilen amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN KONUSU VE YÖNTEMİ

Bu çalışma, Fakültede haftalık 2 saatlik seminer ve okullarda altı saatlik uygulamadan oluşan bir dönemlik *Öğretmenlik Uygulaması* dersini tamamlayan ve '*öğretmen yeterlikleri*' (bkz. Ek 1) ölçütlerine göre değerlendirilmiş 30 öğretmen adayı ile yürütülmüştür.

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Alman Dili Eğitimi - Ankara, bengulc@hacettepe.edu.tr

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Alman Dili Eğitimi -Ankara, dogu@hacettepe.edu.tr

Çalışmada, öğretmen adaylarından öğretmen yeterliklerinin kazanılması ve geliştirilmesinde okullardaki uygulamanın etkisi konusunda görüş ve deneyimlerini aktarmaları istenilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerle ikili görüşmeler yapılmış ve öğretim elemanlarının danışmanlığında atölye çalışmaları düzenlenmiştir.

Atölye çalışmalarını yönlendirmek amacıyla 'Öğretmen yeterlikleri' ölçütlerinin yanı sıra kurumların ve bireylerin görev ve sorumluluklarını, karşılıklı beklentilerini kapsayan aşağıdaki altı konu belirlenmiştir:

1. Konu Alanı ve Alan Eğitimi - Uygulama İlişkisi
2. Adaylar arası İlişki
3. Öğretmen Adayı - Uygulama Öğretmeni İlişkisi
4. Öğretmen Adayı - Uygulama Okulu İlişkisi
5. Öğretmen Adayı -Öğrenci İlişkisi
6. Öğretmen Adayı - Öğretim Teknolojisi Kullanımı

Belirlenen her konu için yönlendirici sorular hazırlanmış (bkz. Ek 2); öğrencilerin grup içerisinde bu sorular doğrultusunda görüş ve deneyimlerini saptamaları sağlanmıştır. Atölye çalışmalarından elde edilen veriler, öğretmen, öğretim elemanı ve öğrenci katılımlı bir oturumda tartışılıp değerlendirilmiştir.

3. ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

3.1. Konu Alanı ve Alan Eğitimi - Uygulama İlişkisi

Bu grupta çalışan öğrenciler, *konu alanı ve alan eğitimi-uygulama ilişkisi* konusunda Fakülte öğrencilenler/öğretilenler ile uygulamanın ne denli örtüşüp örtüşmediğini tartışıp aşağıdaki sonuçlara varmışlardır: Bazı okullarda

- hâlâ dilbilgisi ağırlıklı yöntemlere rağbet edildiği;
- ülke bilgisi konularına sınırlı ölçüde yer verildiği;
- geleneksel, öğretmen merkezli öğretimin sürdürüldüğü;
- dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin aynı düzeyde geliştirilemediği;
- farklı çalışma biçimlerinin uygulanmadığı;
- öğrenme tekniklerinin sistematik olarak verilemediği;
- öğrencilerin kendi kendine öğrenme stratejilerine hakim olamadıkları;
- daha çok ders kitabına bağlı kalındığı;
- güncel ek malzemelerin sınırlı kullanıldığı;
- bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı;
- derslerin daha çok başarılı öğrencilerle yürütüldüğü;
- derslerde daha çok anadilin kullanıldığı saptanmıştır.

Günümüzde yabancı dil olarak Almanca'nın öğretimi iletişimsel ve kültürler arası yaklaşımlar doğrultusunda yürütülmektedir. Yabancı dilin kullanımına yönelik dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin ve kültürler arası empati becerisinin kazanılması ve geliştirilmesi yabancı dil derslerinin birincil hedeflerindedir.

Söz konusu etkileşim becerilerinin etkin bir şekilde kazanılması ve geliştirilmesi ise öncelikle derslerde çeşitli çalışma biçimlerinin ve öğrenme tekniklerinin kullanılmasına bağlıdır. Bu nedenle Almanca derslerinde öğretmen merkezli ve dil bilgisi odaklı uygulamalar yerine öğrenci merkezli, çalışmaya katılarak öğrenme, grup çalışmaları, proje uygulamaları gibi iletişime dayalı öğrenme biçim ve tekniklerine daha çok yer verilmelidir.

Dil öğrenme sürecini daha verimli ve etkin kılmak için çeşitli yöntem, teknik ve çalışma biçimlerinin uygulanmasının yanı sıra öğrencilerin bireysel farklılıkları da dikkate alınmalıdır. Kaldı ki motive olamayan öğrencilerin öğretim ortamını olumsuz yönde etkilediği bilimsel bir gerçektir. Öğrencileri isteklendirmek ve derse katılımlarını sağlayabilmek için ders kitabına sıkı sıkı bağlı kalmak yerine öğrenciye uygun ve güncel, albenisi olan ek malzemeler kullanılmalıdır. Bu nedenle öğretmenlerin yabancı dil öğretimindeki yeniliklere açık olması ve gelişmeleri yakından takip etmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada okullardaki oturma düzeni, öğrenci sayısı, öğretim teknolojisinin bulunması ve kullanılması gibi fiziki koşulların hedeflenen öğretimi etkilediği de bir gerçektir.

3.2. Adaylar Arası İlişki

Bu grupta çalışan öğrenciler, mesleki öneri ve eleştirilere açıklık ve eleştirilerin bilgi ve beceri düzeyini geliştirmedeki etkilerini tartışmışlardır. Buna göre aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

- Bir adayın ders hazırlama ve anlatma aşamasında diğerinin ona yardımcı olmasının ve dersin gidişatı yönünde olumlu dönütler vererek onu motive etmesinin adaylar arasındaki dayanışmayı güçlendirdiği;
- adayların ders anlatan diğer adayı farklı öğretmenlik bilgi ve becerileri açısından gözlemlemesi sonucunda çok sesli eleştirilerin çok boyutlu dönütlere dönüştüğü;
- bir adayın uygulama öğretmeni ile ilişkilerinde kendini ön plana çıkarması; öğretmen ve öğrencilerle özel ve gizli diyalog kurmasının adaylar arası rekabeti olumsuz yönde etkilediği;
- öğretmen ve diğer adaylarla yürütülen konuşma ve eleştirilerin yararlı olduğu; ancak bu eleştirilerin sınıf ortamında-öğrencilerin yanında- yapılmasının sakıncalı olduğu;
- adaylar arasında malzeme alışverişi yapıldığı ve malzeme geliştirme bilgi ve becerisinin paylaşıldığı saptanmıştır.

Adayların öğretmen davranışı edinmeleri, olası sorunların çözümüne yönelik stratejiler geliştirmeleri için dayanışma ve ekip ruhu içinde olmaları önemlidir. Adaylar arasında geliştirilen bu sağlıklı diyalog, gelecekteki zümre ve diğer branş öğretmenleriyle birlikte yürütülecek ortak çalışmalara zemin hazırlayacaktır.

Geleceğin Almanca öğretmenlerinin çok dillilik ve çok kültürlülük bağlamında diğer zümrelerle ve özellikle İngilizce öğretmenleriyle birlikte çalışmalarını kaçınılmazdır.

3.3. Öğretmen Adayı- Uygulama Öğretmeni İlişkisi

Bu grup, görev ve sorumluluklardan hareketle uygulama öğretmenlerinin aday öğretmenlerin mesleki gelişmelerine katkılarını incelemiş ve aşağıdaki sonuçlara varmıştır:

- Öğretmenlerin Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzundan yararlanmalarının kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmekte kolaylık sağlayacağı;
- adaya gözlem olanağı verilmesinin yararlı olduğu;
- adaya gözlem süresi sonunda yeterince ders anlatma olanağının verilmediği;
- adaya gözlem süresinden önce ders anlatılmasının sakıncalı olduğu;
- öğretmenlerin adayların mesleklerini benimsemesinde ve sevmesinde adaylar üzerinde etkili oldukları;
- uygulama öğretmenin ilgisini belli bir adaya yoğunlaştırmasının diğer adayları olumsuz etkilediği;
- bazı öğretmenlerin yıllar içinde edindikleri mesleki bilgi ve deneyimlerini adaylarla paylaşarak onların sadece bir staj süresinde bu deneyimlerden yararlanmalarını sağladıkları;
- öğretmenlerin ise adaylar vasıtasıyla yabancı dil öğretimindeki yeni yöntem, teknik ve gelişmeleri takip etme olanağına sahip oldukları gözlenmiştir.

Öğretmenin görev ve sorumlulukları arasında adayı öğrenci profili, ders anlatım yöntem ve teknikleriyle ilgili bilgilendirmesi ve ona ders gözlem ile anlatma olanağı sunması ve adayın sınıf

içinde gösterdiği performans değerlendirmesi bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzundan yararlanmaları gerekmektedir. Fakülte-Okul İşbirliği çerçevesinde belirlenen gözlem ve ders anlatırma süreleri dikkate alınmalıdır. Gözlem ve ders anlatırma, adayın öğretmen davranışı edinmesini sağlayan sürecin önemli aşamalarındandır. Öğretmenin bu süreler içerisinde adayın yanında bulunması ve onun mesleki gelişimine katkı sağlaması, sağlıklı dönütler vermesi esastır. Bu bakımdan uygulama öğretmenlerinin geleceğin öğretmenlerini yetiştirmede istekli olmaları, onlara zaman ayırmaları; yıllar içinde edindikleri mesleki deneyimlerini onlarla paylaşmaları ve gelişmelere açık olmaları çok önemlidir.

Ayrıca öğretmenin sadece dersi gözlem ya da yürütme değil hazırlık ve ölçme aşamalarında da adayın yanında bulunması; hatta öğretim malzemesi geliştirme ve uygulamaları için olanak sağlaması gerekmektedir. Öğretmenlerin yıllar içinde edindikleri mesleki bilgi ve deneyimlerini adaylarla paylaşması onların gelecekte iyi birer öğretmen olmalarına katkıda bulunacaktır.

3.4. Öğretmen Adayı- Uygulama Okulu İlişkisi

Öğretmen Adayı-Uygulama Okulu İlişkisi konusunda 30 öğretmen adayına 10 sorudan oluşan bir anket uygulanmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının

- % 60'ının okul yöneticileriyle sınırlı iletişimde bulunduğu; % 40'ının ise sadece tanıştırıldığı;
- % 60'ının diğer branş öğretmenleriyle tanıştığı; % 40'ının ise tanışmadığı;
- % 66'sının öğretmenlerin kendilerini meslektaş olarak gördüğü; % 34'ünün ise görmediği;
- % 40'ının kendisini okulun öğretmenlerinden biri gibi; % 60'ının ise okulda istenmeyen biri gibi hissettiği;
- % 67'sinin uygulama okulunun öğretmenlik mesleği ile ilgili düşüncelerini olumlu etkilediği, % 33'ünün ise mesleğin kendisine uygun olmadığını anladığı;
- % 25'inin okul etkinlikleri hakkında bilgilendirilirken; %75'inin bilgilendirilmediği;
- % 2'sinin okul kütüphanesinden yararlandığı;
- % 50'sinin rahatlıkla öğretmenler odasını kullandığı; % 30'unun çekinerek; % 20'sinin ise hiç kullanmadığı;
- % 70'inin okullarda zümre toplantısı, hizmet içi eğitimine katılmadığı;
- % 80'inin sınav gözetmeni olarak görevlendirildiği; % 20'sinin ise okul gezisi, idari işler, bayrak töreni, nöbetçi öğretmenlik gibi ders dışı sorumluluklar üstlendiği saptanmıştır.

Uygulama süreci, aynı zamanda adayın öğretmenlik mesleğiyle, okulla, öğretmenlerle, öğrencilerle tanışma sürecidir. Onu uygulama okuluyla, okulla tanıştıran Fakülte'deki öğretim elemanıdır. Tanışma aşamasında tarafların görev ve sorumlukları, karşılıklı beklentileri hakkında konuşulması, Fakülte-Okul İşbirliğinin sağlıklı bir şekilde yürütmesine olanak verecektir.

Uygulama okulunun en önemli görev ve sorumluluğu, adaylara öğretmenlik davranışı edinip geliştirecekleri elverişli bir ortam sağlamaktır. Adayın sorumluluğu ise, okul yönetimi, meslektaşları, diğer okul öğretmenleri ile yakın iletişim ve işbirliği içinde olmaktır. Öğretmen yeterlik ölçütlerine göre adayın hizmet içi eğitim, toplantı ve okulun tümünü ilgilendiren diğer etkinliklere katılması mesleki yeterlik kazanma açısından zorunludur. Görev ve sorumluklar, beklentiler doğrultusunda gerçekleştirilemediği takdirde işbirliğinin aksaması ve adayların bu durumdan etkilenmesi söz konusudur.

3.5. Öğretmen Adayı-Öğrenci İlişkisi

Bu grupta çalışan öğretmen adayları, öğrencilerle ilişkiler konusunda gözlem ve edindikleri deneyimleri tartışıp aşağıdaki sonuçlara varmışlardır:

- Doğal bir ortamda öğrenci profili ve davranışlarını gözlemlemenin önemli olduğu;
- bireysel farklılıkların tanınmasının ve bu doğrultuda öğrencilerin gereksinimlerinin saptanmasının uygulama sürecini doğrudan etkilediği;

- öğretmenle aynı yetkilere sahip olmamaları nedeniyle öğrencilerin adaylara farklı tutum ve davranış gösterdikleri;
- adayların, öğrencilerle aynı sırayı paylaşmaları ya da arka sıralarda oturmaları nedeniyle sınıf öğretmeni olarak görülmedikleri;
- üniversite giriş sınavına hazırlanmaları nedeniyle lise son sınıf öğrencilerinin yabancı dil derslerine ve dolayısıyla da adaylara gereken ilgiyi göstermedikleri; bu öğrencilerin derse karşı ilgi ve isteğinin sürekliliğini sağlamada güçlük çekildiği;
- bazı öğrencilerin, adayların ders işleme tarzına, telafuzzuna vs. alışık olmamaları nedeniyle sınıf ortamında ders dışı farklı uğraşlara yönelindikleri saptanmıştır.

Uygulamada adayın verimli bir ders hazırlama, anlatma, değerlendirme sürecini yaşayabilmesi için öğrenci profilini, bireysel farklılıkları tanınması ve öğrencilerle sağlıklı bir iletişim kurması gereklidir. Bu nedenle, öğretmenin ilk derste adayları öğrencilerle tanıştırmaları ve onların kendisiyle aynı yetkilere sahip olduğunu söylemesi, öğrencilerin de adaylara karşı tavrını olumlu yönde etkileyecektir.

3.6. Öğretmen Adayı - Öğretim Teknolojisi Kullanımı

Bu grupta çalışan öğretmen adayları, okullardaki yabancı dil öğretimini doğrudan etkileyen teknik donanım ile öğretim teknolojisi konusundaki gözlem ve edindikleri deneyimleri tartışıp aşağıdaki sonuçlara varmışlardır:

- Günümüzde teknik ve teknolojik araç gereç kullanımının yabancı dil öğretiminde giderek önem kazandığı;
- tepegöz, video, televizyon, bilgisayar vb. gibi teknik donanımdan yararlanma olanağı bulunmasının uygulama sürecini verimli kıldığı;
- bazı okullarda teknik ve teknolojik araç gereç donanımının yeterli olmadığı; ağırlıklı olarak tahta kullanıldığı;
- dersliklerin teknik donanımının, farklı görsel, işitsel araç gereç kullanımını etkilediği (örneğin; prizlerin çok olmasının, bir çok araç gerecin eş zamanlı kullanımına olanak sağladığı; prizin tek olması ya da uzatma kablosunun bulunmadığında ise güçlük yaşandığı);
- dersliklerde perde bulunmasının teknik araç gereç kullanımında önemli olduğu; eksikliğinde ise sorunlar yaşandığı;
- mevcut bazı teknik araç gerecin bakımının yapılamaması nedeniyle kullanılmadığı görülmüştür.

Yabancı dil öğretiminde teknik ve teknolojik araç gereç donanımı ve kullanımının giderek yaygınlaştığı bir gerçektir. Öğrenciler, bu şekilde hedef dildeki özgün kaynaklara kolaylıkla ulaşabilmekte, kendi kendine öğrenme stratejileri geliştirebilmektedir. Ancak ülkemizde bazı okullarda teknik ve teknolojik araç gereç donanımının henüz yeterli olmadığı; Milli Eğitim Bakanlığının okullarda öğretim teknolojisinin yaygınlaşması için çalışmalar yaptığı ve bu nedenle zaman içerisinde teknik ve teknolojik donanım sorununun büyük ölçüde halledileceği bilinmektedir. Buna karşın okul yönetiminin de mevcut donanım ve araç gerecin sürekli kullanılabilir halde bulundurulmasına özen göstermesi gerekmektedir. Ayrıca okullarda görevli ve teknoloji kullanımında sorun yaşayan yabancı dil öğretmenlerinin bu doğrultudaki gereksinimlerinin karşılanması sağlanmalıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

- Fakülte-Okul İşbirliğinin ve bu çerçevede yazılan kılavuzun tanıtıldığı, işbirliği sürecinde yaşanan aksaklıkların tartışıldığı toplantılar düzenlenmelidir.
- Görev ve sorumluluklarının bilincinde olan, bilgi ve becerilerini bu yönde kullanan öğretim elemanları ve uygulama öğretmenlerinin sürekli işbirliği içerisinde bulunmaları; adayların yaşadıkları sorunları saptayarak birlikte çözüm arayışına girmeleri gerekmektedir.

- Adaylar uygulama okullarına yerleştirilirken Fakülte-Okul İşbirliğini gerçekleştirecek taraflar arasındaki görev ve sorumlulukların sadece kılavuzda yazıldığı gibi kalmaması; bu konuda bilgi sahibi olmalarına özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Okulların Fakülte-Okul İşbirliği çerçevesinde Fakültelerden seminer talebinde bulunmaları ve Fakülte öğretim elemanlarının da bu şekilde öğretmenlerin hizmet içi eğitimine katkı sağlamaları düşünülmelidir ve özellikle uygulama öğretmenlerinin de bu seminerlere katılmaları sağlanmalıdır.
- Fakülte öğretim elemanlarının uygulama okullarının öğrenci sayıları, öğretmenleri, öğretim teknolojileri vs. hakkında okul seçiminde etkili olabilecek bilgiler edinebilmeleri sağlanmalıdır.
- Uygulama okulunda adayların uygulama sürecini yönlendirecek ve mesleki deneyim ve gelişimlerine katkıda bulunacak öğretmenlerin istekli ve deneyimli olmalarına dikkat edilmelidir. Bu işbirliğinin de öğretmenlere belirli görev ve sorumluluklar getirmesinin yanı sıra belirli olanaklar da sağladığı bilinmelidir. Örneğin; üniversiteyle bağlantılı olarak kütüphaneden, sosyal tesislerden yararlanma, lisansüstü programlara ücretsiz kaydolma, Fakülte'deki dersleri izleme. Ancak bugüne dek Fakülte-Okul İşbirliği kapsamında özellikle öğretmenlerin mesleki gelişimlerine de katkı sağlayacak Fakülte'deki lisans ve lisansüstü dersleri izleme yönünde bir talepleri söz konusu olmamıştır.
- Öğrencilere kendi kendine öğrenme tekniklerinin öğretilmesi ve onların bu bilgi ve becerileri ömür boyu kullanmak için yararlanmaları sadece yabancı dil derslerini ve öğretmenlerini ilgilendirmemektedir. Genel olarak bütün eğitim sistemi içerisinde bu tekniklerin öğretimi ve uygulanmasına olanak verecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Güncel Almanca öğretim programlarında hedef, edinilmesi gereken bilgi ve beceriler, öğretim yöntemi, teknikleri, malzeme geliştirme, bireysel farklılıkların, öğrenme stratejilerinin dikkate alınması vs. açıklanmaktadır. Uygulamada saptanan aksaklıklar, güncel öğretim programlarının takip edilmesi gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Bausch, K. R., Christ, H., Krumm, H. J. (Hrsg.) (2003). *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. 4. Auflage. Tübingen: Francke.
- Caspari, D. (2003). *Fremdsprachenlehrerinnen und Fremdsprachenlehrer. Studien zu ihrem beruflichen Selbstverständnis*. Tübingen: Narr (= Giessener Beiträge zur Fremdsprachendidaktik).
- Genç, A. (2000). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Klafki, W. (1985). Zur Unterrichtsplanung im Sinne kritisch-konstruktiver Didaktik. W. Klafki, *Neue Studien zur Bildungstheorie und Didaktik*. Weinheim: Beltz, 194 – 227.
- Yüksek Öğretim Kurumu (1998). *YÖK Dünya Bankası Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzu*. Ankara: Öğretmen Eğitimi Dizisi.
- Ziebell, B. (2002). *Unterrichtbeobachtung und Lehrerverhalten*. Fernstudieneinheit 32. Berlin, München: Langenscheidt.

Ek 1. ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

1. KONU ALANI VE ALAN EĞİTİMİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER

Konu alanı bilgisi

- Konulara ilişkin eğitim programının öngördüğü düzeyin üzerinde bilgi birikiminin olduğunu gösterme
- Konu alanına ilişkin kuram, ilke ve kavramları anlaşılabilir biçimde güvenle öğretebileceğini gösterme

Alan eğitimi bilgisi

- Öğrencilerde yaygın biçimde gözlenen eksik ve yanlış gelişmiş kavramları fark etme
- Öğrencilerin konuya ilişkin sorularına uygun ve yeterli yanıtlar oluşturabilme
- Öğrencilerin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin öğrenmelerini etkileyeceğini anlama
- Konu alanının öğretim programlarına ilişkin bilgi sahibi olma
- Konu alanı ile ilgili özel öğretim yaklaşım yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi sahibi olma
- Konu alanı ile ilgili bilgi teknolojilerinden yararlanma
- Konu alanı ile ilgili sağlık ve güvenlik önlemlerini alma

2. ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER

Plânlama

- Amaçları ve hedef davranışları açık biçimde ifade etme
- Hedef davranışları gerçekleştirmeye yönelik öğrenme-öğretme etkinliklerini düzenleme
- Hedef davranışlara uygun araç-gereç ve materyal seçme, hazırlama
- Öğrencilerin kişisel, ruhsal, etik, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunacak etkinlikleri planlama
- Planlamada bireysel farklılıkları göz önünde bulundurma
- Hedef davranışlara uygun değerlendirme biçimini belirleme

Öğretim Süreci

- İşlenen konuyu önceki ve sonraki konulara ilişkilendirme
- Öğrencileri güdeleyici hazırlık etkinliklerini sunma
- Konuyu öğrencilerin düzeyine uygun sunma
- Öğrencilerin yaşlarına, önceki öğrenme düzeylerine ve yeteneklerine uygun yöntem ve tekniklerden yararlanma
- Uygun araç-gereç, materyal kullanma
- Zamanı etkili biçimde kullanma
- Öğrencilerle etkileşimde bulunma ve uygun dönüt verme
- Öğrencilerin katılımını sağlayacak etkinlikler (bireysel, ikili, grup çalışması, gösteri, gezi, gözlem, deney, panel ve benzeri) uygulama
- Öğrencilerin öğrendiklerini yaşamlarıyla ilişkilendirecek fırsatlar yaratma
- Öğrencilerin öğrendiklerine uygun konuta ilgilerini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak biçimde farklı sorular sorma
- Konuya ilişkin terimleri uygun biçimde sıralama ve iyi seçilmiş örneklerle sunma
- Öğrencilerin hedef davranışlara ulaşma düzeyini değerlendirebilme

Ek.1 Devamı

Sınıf Yönetimi

- Öğrencilere sınıfta kendilerini özgürce ifade edebilecekleri güvenli bir öğrenme ortamı sağlama ve sürdürme
- Dersi amacına uygun ve güvenli biçimde sürdürme
- Kesinti ve engellemeler karşısında uygun önlemler alma
- Öğrencilerin derse karşı ilgi ve güdüsünün sürekliliğini sağlama
- Öğrencilere davranışlarına ilişkin dönüt verme
- Ödül ve yaptırımları uygun ve etkili biçimde kullanma

İletişim

- Anlaşılır açıklamalar yapma ve yönerge verme
- Sınıf içinde etkili iletişimi sağlama (öğrenci-öğretmen; öğrenci-öğrenci; öğretmen-öğrenci etkileşimi)
- Okul yöneticileri, meslektaşları, diğer okul personeli, veliler ve ilgili eğitim kuruluşlarıyla iletişim kurma
- Ses tonunu etkili biçimde kullanma
- Sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanma (duruş, mimikler, el, kol hareketleri, vb.)

3. ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENMELEİNİ İZLEME, DEĞERLENDİRME VE KAYIT TUTMA

- Öğrencilerin ürünlerini kısa sürede notlandırma ve sonuçları öğrencilerin gelişmesini sağlayacak önerileri içeren dönütlerle birlikte verme
- Yapılan etkinliklerin (sına, ödev gözlem) ve sağlanan gelişmenin kayıtlarını tutma, sonuçlarını düzenli aralıklarla öğrenciye bildirme
- Öğrencilerin öğrenmesini değerlendirmede sürekliliğin önemini kavrama ve uygulama
- Başarısız öğrencilerin sorunlarının çözümünde deneyimli öğretmenlerin görüşlerinden yararlanma
- Öğrencinin akademik gelişimi ulusal notlandırma ölçütlerini kullanarak değerlendirme

4. DİĞER MESLEKİ YETERLİKLER

- Mesleği ile ilgili yasa ve yönetmeliklerde belirtilen hak ve sorumluluklarının farkında olma
- Mesleki öneri ve eleştirilere açık olma
- Mesleki açıdan kendini değerlendirme ve bilgi düzeyini geliştirme
- Toplantı, hizmetçi eğitim, araç-gereç hazırlama gibi okul etkinliklerine ve okulun tümünü ilgilendiren diğer etkinliklere katılma
- Kişisel ve mesleki yaşamında ve öğretimde iyi örnek olma
- Mesleğine yürekten bağlı olma ve mesleğini severek yapma
- Türk Mili Eğitim Sisteminin amaçlarına ve ilkelerine uygun biçimde öğretmenlik görevini yerine getirme(Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzu 1998, s. 15-16)

Ek 2. YÖNLENDİRİCİ SORULAR

Konu Alanı ve Alan Eğitimi - Uygulama İlişkisi

- Yeni Almanca öğretim yöntemlerinden yararlanılıp yararlanılmadığı;
- derste hedef ülkeye ilişkin bilgilere yer verilip verilmediği;
- ülke bilgisi konularının öğrencilerin kendi kültürüyle ilişkilendirilip ilişkilendirilmediği;
- Almanca öğretiminde hangi dil bilgi ve becerilere daha çok ağırlık verildiği;
- dilbilgisi kurallarının öğretiminde tümevarım yönteminin kullanılıp kullanılmadığı;
- derslerin öğrenci merkezli yürütülüp yürütülmediği;
- ders kitabının dışında ek malzeme kullanılıp kullanılmadığı;
- özgün ve güncel ek malzemelerle çalışılıp çalışılmadığı;
- öğretim teknolojisinin kullanılıp kullanılmadığı;
- öğrencilerin farklı öğrenme koşullarının göz önünde bulundurulup bulundurulmadığı;
- öğrencilere kendi kendine öğrenme stratejileri verilip verilmediği;
- farklı çalışma biçimlerinin (tek, eşli, grup) kullanılıp kullanılmadığı;
- öğrencilerin çoğunun derse katılıp katılmadığı;
- derslerde üst dil olarak hangi dilin kullanıldığı.

Adaylar Arası İlişki

- Adayların ders hazırlama ve anlatma aşamalarında birbirlerine yardımcı olup olmadıkları;
- adayların birbirlerine mesleki dönütler verip vermedikleri;
- adayların arkadaşlarını hangi özellikler açısından gözlemedikleri;
- aday ve uygulama öğretmeni arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiği;
- öğretmen ve diğer adaylarla yürütülen konuşma ve eleştirilerin yararlı olup olmadığı;
- adayın öğrencilerin yanında yapılan eleştirilere tepki gösterip göstermediği;
- adaylar arasında malzeme alışverişi yapılıp yapılmadığı;
- adayların malzeme geliştirirken birbirlerine destek olup olmadıkları;
- adaylar arasındaki dayanışma ve ekip ruhunun öğretmen davranışı edinmeleri için gerekli olup olmadığı;
- adayların diğer branştan öğretmen adayları/öğretmenlerle iletişim içinde bulunup bulunmadıkları.

Öğretmen Adayı - Uygulama Öğretmeni İlişkisi

- Öğretmenlerin Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzundan yararlanıp yararlanmadıkları;
- öğretmenin aday öğrenci profili, ders anlatım yöntem ve teknikleriyle ilgili bilgilendirip bilgilendirmediği;
- adaya gözlem ve ders anlatma olanağı verilip verilmediği;
- belirlenen gözlem ve ders anlatma sürelerine uyulup uyulmadığı;
- öğretmenin adayın sınıf içinde gösterdiği performansı değerlendirip değerlendirmedeği;
- öğretmenin adaya yeterince zaman ayırıp ayıramadığı;
- öğretmenin adayın öğretim malzeme geliştirmesi için olanak sağlayıp sağlamadığı;
- uygulama öğretmenin geleceğin öğretmenlerini yetiştirmede istekli olup olmadığı;
- öğretmenin mesleki açıdan olduğu kadar davranış açısından da adaya örnek olup olmadığı;
- öğretmenin adayın mesleğini benimsemesinde ve sevmesinde etkili olup olmadığı;
- öğretmenin her adayla ilişkisinin eşit düzeyde olup olmadığı;
- öğretmenin mesleki bilgi ve deneyimlerini adayla paylaşıp paylaşmadığı;
- öğretmenin adayların fakültede öğrendikleri yeni kuram, modellere ilgi gösterip göstermediği.

Ek.2 Devamı

Öğretmen Adayı - Uygulama Okulu İlişkisi

- Adaya uygulama okulunun tanıtılıp tanıtılmadığı;
- adayın okul yöneticileriyle iletişimde bulunup bulunmadığı;
- diğer branş öğretmenleriyle tanışıp tanışmadığı;
- öğretmenlerin adayı meslektaş olarak görüp görmediği;
- adayın kendisini okulun öğretmenlerinden birisi gibi hissedip hissetmediği;
- okulda geçirilen uygulama sürecinin adayın öğretmenlik mesleği ile ilgili düşüncelerini değiştirip değiştirmediği;
- adayın okul etkinlikleri hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmediği;
- adayın okul kütüphanesinden yararlanıp yararlanmadığı;
- adayın öğretmenler odasını kullanıp kullanmadığı;
- adayın zümre toplantısı, hizmet içi eğitimine katılıp katılmadığı;
- adaya okul gezisi, idari işler, bayrak töreni, nöbetçi öğretmenlik, sınav gözetmenliği gibi sorumluluklar verilip verilmediği.

Öğretmen Adayı-Öğrenci İlişkisi

- Öğretmenin ilk derste adayı öğrencilerle tanıştırap tanıştırmadığı;
- adayın yetkileri konusunda öğrencilerin bilgilendirilip bilgilendirilmediği;
- öğrencilerle sağlıklı bir iletişim kurulup kurulamadığı;
- adayın öğrenci profili, bireysel farklılıkları tanımak için nasıl bir yol izlediği.
- öğrencilerin adaya karşı tutum ve davranışlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu;
- öğretmen-aday arasındaki ilişkinin öğrenciyi etkileyip etkilemediği;
- öğrencilerin bir adayı diğerine tercih edip etmedikleri;
- adayların öğrencilerden birini diğerine tercih edip etmedikleri;
- dersle ilgili öğrencilerin adayın motivasyonunu etkileyip etkilemediği;
- öğrencilerin, adayın ders işleme şekline tepkili olup olmadıkları.

Öğretmen Adayı- Öğretim Teknolojisi Kullanımı

- Dersliklerdeki teknik ve teknolojik donanımın yeterli olup olmadığı;
- teknik ve teknolojik donanımın öğretimi etkileyip etkilemediği;
- teknik araç gereç kullanımında sıkıntı yaşanıp yaşanmadığı;
- adayın öğretim teknolojisi kullanımının gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olup olmadığı;
- adayın öğretim teknolojisinin sınıf ortamında uygulaması konusunda öğretmenden yardım alıp almadığı.